

Grundtvig og de latinske salmer - et teologisk perspektiv

Af Lars Thunberg

Emnet er vanskeligt. Hvad jeg kan tilbyde, er kun fragmentariske kommentarer. Jeg vil begynde med at markere nogle reservationer og antyde min fremgangsmåde. I *Grundtvig Studier* 1959 skrev Jørgen Elbek afhandlingen »Grundtvig og de latinske hymner«, som stadig er den helt afgørende fremstilling set ud fra historiske, litterære og i høj grad også teologiske synspunkter. Dette anerkender også Jørgen Pedersen, selv om han har kritiske bemærkninger.¹ Elbeks artikel svarer på en overbevisende måde til hans bog fra 1960: *Grundtvig og de græske salmer*.² Jeg vil derfor kun diskutere nogle enkeltheder - i teologisk perspektiv - i den anskuelse/vision, som Grundtvig giver udtryk for i sine gengivelser, sammenlignet med de perspektiver, som de originale tekster angiver. I øvrigt har jeg haft glæde af tre afsnit om Grundtvig-salmer med latinsk baggrund i Kr. Tårups bog *Grundtvigs påskesalmer* (1937)³ og Chr. Thodbergs artikel »Grundtvig som salmedigter« i det store samleværk *Grundtvig og grundtvigianismen i nyt lys* (udgivet i jubilæumsåret 1983 af Det danske Samfund).⁴ Vigtige som almindelig baggrundslæsning har også været Niels Thomsens artikel i samme værk: »Grundtvig i oldkirkens spejl« og J.H. Schjørrings bog »Grundtvigs billedsprog - og den kirkelige anskuelse« (fra 1990).⁵

En anden reservation gælder de latinske tekster, som jeg har brugt. Elbek har påvist, at Sang-Værkets gendigtninger næsten allesammen går tilbage til Chlichtoveus' *Elucidatorium* fra 1517. Jeg har imidlertid, af praktiske grunde, ikke været i stand til at bruge denne tekst. I detaljerne er det selvfølgelig vigtigt at bruge den tekst, som Grundtvig har brugt, men når det gælder det teologiske, synes jeg ikke, at det er helt afgørende. Jeg har været nødt til at holde mig til H.A. Daniel: *Thesaurus Hymnologicus I-V* (1841-56). Fra denne udgave har jeg hentet de relevante tekster. En sammenligning mellem disse tekster og

Elucidatorium synes at vise, at der fra teologisk synspunkt ikke var helt afgørende forskelle.

En tredje reservation gælder udvalget. Jeg har ikke haft mulighed for at beskæftige mig med alle Grundtvigs gendigtninger. Jeg har valgt 14 af dem. Teksterne spænder over et bredt felt med hovedvægt ved Jul, Påske og Pinse samt Kirken. Desuden indgår nogle af de mest velkendte latinske hymner i dette udvalg.

Ud fra disse begrænsninger har jeg også lavet min disposition. Jeg vil først nævne et grundproblem, når det gælder Sang-Værkets hensigt og de latinske hymners placering deri. Dette grundproblem fremhæver Elbek meget stærkt. For det andet vil jeg prøve at give en overfladisk *karakteristik* af Grundtvigs teksters forhold til de latinske indholdsmæssigt set (de metriske og stilistiske overensstemmelser har Elbek analyseret på en fornem måde, og dem vil jeg ikke tage op her, selv om litterær stil og indhold ligger meget tæt op ad hinanden). Det tredje - og det store afsnit - bliver så en kort gennemgang af 10 salmer. Denne gennemgang kan kun pege på nogle få enkeltheder, der synes at have teologisk relevans.

A. *Et grundproblem omkring Grundtvigs Sang-Værk og de latinske hymners rolle*

Grundtvigs Sang-Værk er en enestående bedrift i kristenhedens hymnehistorie. Dets hensigt er ikke bare »alsidig opbyggelse og historisk overskue«. Det gør - med Elbeks ord - krav på at være »den nutidige danske menigheds entonige Lovsang«. ⁶ Nutidigheden og entonigheden er lige så vigtige. Den kirke, der består, er den levende menighed. Det er den nulevende (danske) menighed, der i sig optager den samlede tone af kristenhedens lovsang gennem historien. Ud fra denne integrative indoptagelse er et hovedsynspunkt i Sang-Værket givet: det er de syv folkemenigheder (i Grundtvigs forstand), som kommer til orde: den hebraiske, den græske, den latinske, den engelske, den tyske og den danske (nordiske), hvortil så skal lægges den syvende, endnu ikke kendte, (alt sammenfattende) menighed, som Grundtvig først i *Christenhedens Syvstjerne* antyder kunne være den indi-

ske. (Jeg vil ikke her gå ind på dette lidt bizarre problem-kompleks, præget af Grundtvigs historiesyn og - også - hans dermed forbundne vestlige arrogance). Sang-Værket skulle føje dem sammen til én tone.

Både Thodberg og Elbek citerer i denne sammenhæng Grundtvigs brev til Ingemann i forbindelse med udgivelsen:

Hvad der især glæder mig ved det, er den sammensmeltning af Toner fra alle Hovedgangene i den almindelige Kirke, som under udarbejdelsen naede mit Øre og rørte mit Hjerte; og skjønt jeg nok kan vide, at de forskellige Toner ved at gaa igjennem mig har tabt meget af deres Ejendommelighed, tør jeg dog haabe, der er spor tilbage, der vil fryde troende Sjæle som Forbud paa den ny Sang, hvormed alle Stammer og Tungemål prise ham, af og ved og til hvem alle Ting er«.

Hvis man holder fast ved dette, betyder det, at tonerne er forskellige, men at de, når de nu formidles gennem Grundtvigs gendigtning, mere og mere samler sig til én tone. Det indebærer naturligvis ikke, at Grundtvig mener, at Sang-Værket allerede rummer den samlede (nærmest eskatologisk forståede) harmoni, men det peger hen imod den. Hans perspektiv er her klart økumenisk. Den aktuelle kirkesang samler i sig de forskellige menigheders kirkesang til en højere enhed. Derved bliver gengivelsen af de latinske hymner en del af denne proces, og disse hymner bidrager til at udtrykke den universelle kirkes harmoni i lovsangen.

Så langt, så godt. Men nu komplicerer Elbek sagen stærkt i sin artikel. Han sammenligner nemlig, hvad der står i brevet til Ingemann og et samtidigt brev til Gunni Busck samt en anmeldelse, Grundtvig har skrevet, af Fengers udgivelse (i 1827) af Kingos *Psalmer og aandelige Sange* fra 1828, og finder, at her møder man en dialektik, som måske er uforløst, men som alligevel peger i retning af et mere skeptisk forhold til universalitetssynspunktet. Salmisten skal tolke sin tro, som er kristendommens fælles tro, men det kan han kun gøre i samme grad, som han tolker sit timelige jeg, produktet af hans særegne arv og milieu, siger Elbek. Sidstnævnte er, hvad Grundtvig kalder

»den konstige Natur«, men jo mere denne nødvendighed understreges, jo mindre bliver man delagtig i kristenhedens universelle fællesskab. Ud fra det høje udgangsprincip gælder således, iflg. Elbek, den paradoksale sætning: at »jo bedre salmer han skriver, des dårligere salmer skriver han«. ⁷ »Den konstige Natur« garanterer en form for ægthed, men udelukker samtidig den universelle gyldighed.

Hvad medfører dette så for gendigtningernes vedkommende? Jo, de bliver til forvanskninger, og samtidig må de selv overholde reglerne for »den konstige Natur«. Elbeks pessimistiske slutning, som han vel gør gældende for Grundtvigs vedkommende, bliver da følgende: »gendigtningerne tilhører ikke den hele kristenhed, men en snævrere menighed, en dansk-latinsk eller en dansk alene. Ingen kristen kan tale i den almindelige kirkes navn. Ingen salmedigter kan fremføre den universelle lovsang«. ⁸

Dette er et grundproblem - og en hypotese - som vi må diskutere. Hvis vi accepterer hypotesen, er der nogle slutninger, som vi må drage for den latinske hymnedigtning og for Grundtvigs gendigtningens vedkommende:

1. Den latinske hymnedigtning har sin styrke i en egenart, som ikke kan overføres og heller ikke repræsenterer den sande universalitet;
2. Grundtvigs gendigtning udgør en overføring af ansatser fra den latinske hymnedigtning, som svarer til Grundtvigs og hans samtids egenart, men ikke til mere. Denne bliver ikke mere universel af den grund. Den bliver kun fordansket.
3. Hverken original eller gendigtning, og heller ikke nogen form for sammensmeltning mellem dem, repræsenterer den universelle lovsang.
4. Kan man alligevel tænke sig, at sammensmeltningen gør Sang-Værk mere universelt, end hvis den ikke var der?
5. Er den universelle lovsang i en vis forstand summen af det hele eller kun en eskatologisk størrelse?

Til dette med »den konstige Natur« må føjes problemet om Grundtvigs forståelse af de syv menigheder. I *Christenhedens Syvstjerne* (1854), som er Grundtvigs modne udtryk for en tænk-

ning, som han har udfoldet siden 20-erne, dominerer jo i høj grad, hvad vi kunne kalde det pessimistiske eller det negative perspektiv. Dette gælder ikke mindst billedet af »Latiner-Menigheden«. I forbindelse med Sang-Værk fornemmer læseren meget af en opdagelsens glæde hos Grundtvig over hymnernes udtryk for »Latiner-Menighedens« lovsang. Næsten intet af dette er tilbage her i »Syvstiernen«. Jeg har prøvet at gennemgå, hvilke positive udsagn der findes om denne menighed i denne sang; det er ikke mange. Det vigtigste siges måske i strofe 4, hvor det hedder: »Troen, som den randt af Rode, / Fast Du holdt i Jesu navn« (Latinermenigheden er altså Troens menighed). I strofe 36 tales videre om, at Gud nu vil samle katolikker og protestanter til det samme Gæstebud. Ellers prædiker Grundtvig for »Latiner-Menigheden«, oplærer den og venter på dens omvendelse, men lærer egentlig intet fra den. (Grækermenigheden bedømmes i øvrigt næsten lige så hårdt.)

Vi skal ikke blande disse ting sammen, men mit spørgsmål er: Er den inspiration, som han så åbenbart en gang fik fra de latinske hymner (som fra de græske) nu glemt, og har den ingen betydning for synet på »Latiner-Menigheden« (som de var en unægtelig del af)? Eller er det den af Elbek markerede pessimisme ud fra »den konstige Natur«, som gør dem irrelevante som udtryk for denne menighed?

B. *Nogle almindelige træk ved Grundtvigs gengivelse af latinske hymner*

Lad os først slå den store betydning fast, disse gengivelser har i Grundtvigs Sang-Værk. Nogle af de bedste og mest overbevisende af Grundtvigs salmer hviler på latinske hymner. Dette kan ikke være en tilfældighed. Elbek antyder, at han dér for sit eget vedkommende fandt noget, som den datidige danske salmedigtning lod uforløst, at: »Hans interesse for de latinske hymner har sin rod i et valgslægtskab«. ⁹ Elbek tilføjer dog, at Grundtvig måske har tænkt sådan, men han har aldrig udtalt det! Sidstnævnte kan være sandt. Men man kan ikke se bort fra følelsen af en frigørelse, udløst af disse hymner (hvilket ikke mindst kommer til udtryk metrisk, hvor Grundtvig i forbavsende grad er

trofast på trods af de danske sproglige betingelser), en udvidelse af perspektiverne. Ikke sådan, at han slet ikke skulle rumme disse perspektiver i forvejen, men den teologi- og salmetradition, som han var mest hjemme i, hæmmede dem. Dette gælder sandsynligvis i endnu højere grad om mødet med Irenæus og med den græske hymnedigtning.

Dette betyder dog ikke, at gendigtningen ikke rummer en meget kompleks kombination af tilknytning/troskab, afstandtagen og forandring/forskydning. Her kan jeg blot antyde noget af dette rent generelt. Når man gennemgår de enkelte salmer, kan man nemt genfinde det.

Tilknytning/troskab finder man først og fremmest i hymnens ansats, i det perspektiv, som begyndelsesordene eller grundtonen angiver. Dette er ofte af naiv/bibelsk karakter, som både havde tiltrukket tidligere generationer af gendigtere og sikkert også Grundtvig, som i de første strofer tit kunne finde udtryk for trosbekendelsens genuine tro: *Veni redemptor gentium, Puer natus in Bethlehem, Stabat mater dolorosa, Mane prima Sabbati, Surrexit Christus hodie, Urbs beata Ierusalem*, etc. Det drejede sig ikke bare om læredigte på vers, men om en direkte fromhed, som gik til troens indhold på en umiddelbar måde.

I dette finder Grundtvig tit en frihed til at være sig selv, samtidig med at han falder ind i kirkens kor. Hvor meget han end elskede Kingo, var dennes lutherske ortodoksi stedvis vanskelig at tolerere. Thodberg har peget på, hvordan en løsrivelse fra Kingo begynder allerede i 20-erne og fuldføres i 30-erne.¹⁰ Det er ikke en stiv frelsesorden, der skal beskrives, men frelsesgerningens resultat, der skal lovsynges som det menneskeliges genfindelse af sig selv.

Uden i øvrigt at gå ind på enkeltheder i Grundtvigs forhold til Kingo, er det vigtigt at slå fast, at de latinske hymner i deres ansats har betydet en frigørelse i Grundtvigs salmedigtning.

Den *afstandtagen* fra forlægget, som man kan lægge mærke til i enkelte tilfælde, hænger nøje sammen med tiltrækningen. Det er netop der, hvor de latinske hymner bliver dogmatiserede på en steril måde (formaliserende, stereotyp, også i rimopbygningen og versenes antiteser), at Grundtvig må melde fra. Dette betyder nu tit, at han kan gå glip af teologiske pointer i sine forlæg. Det indebærer en afstandtagen med henblik på stil (med teologiske

konsekvenser), men der findes også en klar afstandtagen fra romersk-katolske lærepunkter. Både den romersk-katolske kirke og Grundtvig ærer Jomfru Maria og har en mariologi, men ikke den samme. For Rom er Maria først og fremmest et led i et frelsesskema, for Grundtvig er hun en »mø« (som han gerne siger), som bliver udvalgt til underfuldt, på vore vegne, at bære Guds egen Søn til jordelivet. Et andet punkt er fortjenestelæren. Hvor den antydes i hymnerne (men det sker ikke tit), ser Grundtvig væk fra den. I de fleste andre tilfælde kommer Grundtvig dog ikke i strid med de romersk-katolske lærepunkter, fordi de hymner, han vælger, ikke er specielt optaget af dem. Deres indhold er de bibelske hovedbegivenheder og den liturgiske fejring af disse. Dette passer godt til Grundtvigs eget anliggende.

Dette betyder, at mens en direkte afstandtagen ikke er så fremtrædende, så er *forandring/forskydning* desto vigtigere. Der findes åbenbare perspektivforskydninger, som ikke så meget skyldes dogmatiske forskelle som Grundtvigs personlige temperament og præferencer. Grundtvig kan fanges af ét motiv og udbygge det uden hensyn til grundtekstens sammenkobling af dette med andre. Dette *kan* have en teologisk begrundelse, fordi Grundtvig jo ikke går væk fra sine egne teologiske overbevisninger og derfor gerne læser dem ind i den tekst, han gengiver. Dette kan gælde henvisninger til dåb og nadver eller til det kirkelige fællesskab, hvor hentydninger til en institutionalistisk forståelse undgås.

Elbeks tale om »valgslægtskab« er for mig at se betydningsfuld. Hvad Grundtvig vælger, har han tit en spontan tilknytning til. Dette betyder, at der ikke er så mange konflikter mellem ham og den tekst, som han gengiver. Afvigelserne har en anden grund end konflikt. Men hans præferencer gør sig gældende: dels i de tekster, som han vælger, dels i hans måde at gengive dem på. Et ufravigeligt punkt er i denne sammenhæng det teologiske forhold, at han fremhæver korsbegivenheden som en sejr og Kristus som helt (ikke som offer), og dermed Djævelens nederlag og livets fødsel på ny i påskens under. Ifølge min opfattelse stemmer Grundtvig på disse punkter nøje overens med den østlige kristenhed. Hvor disse motiver findes i originaltek-

sten, fremhæver Grundtvig dem endnu mere; hvor de ikke findes, følger han dem ofte til.

Et andet punkt er sammenføringen af naturiagttagelse og kristen livsopfattelse. Naturen er delagtig i påskens opstandelsesglæde. Et tredje punkt er naturligvis fortolkningen af Pinsen som det levende Ords tilstedeværelse hos os, tilgængeligt for alle folkeslagene. I det hele taget forstærkes eller indskydes Ordets betydning i gendigtningen.

Sammenfattende kan man sige om forskydningerne: større fremhævelse af den bibelske konkretion, stærkere betoning af forbindelsen mellem det, som vi kan iagttage i naturen, og de åbenbarede sandheder; en vis psykologisering af Gudsforholdet og en eksistensialisernig af de nedarvede formler, samt et forsøg på at gøre det lovsyngende sprog fra gammel tid folkeligt, sådan at det kan lyde som vores sprog i menigheden her og nu.

C. *Kort analyse af nogle latinske hymner i Grundtvigs gendigtning til Sang-Værk I.*

1. *Conditor alme siderum/ Stjernernes Skaber og Himmelenes Drot (SV 156)*

Hymnen menes at stamme fra Ambrosius (en af de 18 ambrosianske hymner), men dette er diskutabelt. Den er næppe så gammel som 300-tallet. - Den har eksisteret i en tidligere dansk version, men Grundtvig har lavet en ny gendigtning. Grundtvigs kilde er iflg. Elbek J.H. Paulis *Hymnologia Sacra* (fra 1698). Man kan sige, at det er en almindelig hymne til Christus Pantokrator.

I dette tilfælde følger Grundtvig tæt originalen. Rytmissk kan vi måske lægge mærke til, at den faldende rytme, som hymnen har i sit indledende vers, men som den sidenhen ikke opretholder (en daktylisk indledning går successive over i en jambisk rytme, senere fuldt ud gennemført i *Breviarium Romanum*), beholder Grundtvig salmen igennem. Videre: den cæsur, som Grundtvig indfører, savnes i originalen.

Stroferne svarer nogenlunde til hinanden. Grundtvigsk er i 2. strofe den skjulte henvisning til, at Kristus-Ordet genopliver

vores sprog. Derved går han dog glip af originalens dogmatisk mere klare *donans reis remedium* (hvor udtrykket *reis* i sig selv er meget interessant). I strofe 4 skal man nok notere, at originalens *nutu subdita* er stærkere (men også mere upersonligt) end Grundtvigs »Vogte med Flid på dit Vink og dit Nik«. Hvis dette er lidt banalt hos Grundtvig, synes jeg afgjort, at samme gælder om udtrykket »dit salige Smil« i strofe 6.

Endelig kan vi også lægge mærke til, at den kosmologiske strofe 5 i Grundtvigs strofe 5 personificeres stærkere. Den latinske tekst (som her sikkert ikke stammer fra Ambrosius) taler om en af Kristus oprettet kosmisk orden, den grundtvigske om et fællesskab i Kristus, hvor de kosmiske kræfter er inkluderede.

2. *Veni redemptor gentium/ Hedenskabets Frelser-Mand* (SV 157)

Også her drejer det sig om en hymne, tilskrevet Ambrosius. Den er meget mere dogmatisk end den første. Igen vælger Grundtvig den faldende rytme, medens originalen skifter (men dette hænger naturligvis sammen med, at den latinske poesi bygger på den mere bløde forskel mellem lange og korte stavelser, medens den danske bygger på trykforskelle). Dette har dog medført det uheldige valg af udtrykket »Hedenskabets« fremfor originalens »Hedningerne«.

Det drejer sig her om en inkarnationshymne. Samtidig er der en klar forskel: den latinske tekst handler om et bestemt led i trosbekendelsen, nemlig inkarnationens mysterium, medens Grundtvigs gengivelse svinger mellem det dogmatiske og det rent poetiske.

Som en kuriositet hos Grundtvig kan man lægge mærke til udtrykket i strofe 1: »Så 'eenbaaren' er Guds Ord/ Som i Himmel, saa paa Jord«. Den traditionelle fortolkning af »énbåren« er vel, at Gud Fader kun har denne Søn, men Grundtvig fortolker det sådan, at som Faderen *alene* føder Sønnen i evigheden, så føder Maria *alene* Sønnen i tiden.

Slående er, at det i den latinske tekst i strofe 1 forekommende udtryk *Talis partus decet Deum* (sådan fødsel er Gud værdig), klassisk og stærk, savnes hos Grundtvig. Ellers svarer strofe

2 nogenlunde til strofe 2 hos Grundtvig, men forskellen er betydelig: Medens den latinske tekst taler om, at Guds Ord blev kød, ikke ved mands sæd, men ved en mystisk avelse (af Helligånden er her underforstået), og at jomfrudommen blev bevaret, med en antydet henvisning til jomfruens dyd (i strofe 3), hæfter Grundtvig sig åbenbart ved, at Maria bevarede engelens ord i sit hjerte og at dette betød, at »Livsens Frugt« og »Guds Ord« faldt sammen. Her er Grundtvig igen meget specifik, og man kan spørge sig, om han ikke også er spiritualiserende.

I strofe 4 har vi igen en vigtig forskel. Den latinske tekst antyder brudgommen, der går ud af sit kammer; Grundtvig taler mere direkte om opstandelsen, dog med samme association. Hos Grundtvig dominerer billedet af solen, der stiger op af havet som parallel til Kristus, som stiger op af himmelens hav (inkarnationen) men også af dødens hav (opstandelsen). Det sammenholdende billede er *Helten*. Dette svarer i den latinske tekst til *gigas*, men det betones i stedet for denne gigant som sådan - dogmatisk - ud fra den dobbelte natur.

Den latinske strofe 5 er formalistisk og spiller med ordene *Egressus/Regressus* resp. *Excursus/Rekursus*. Grundtvig er svagere her, men har det dog med. I strofe 6 noterer vi en klar lighed, men den stærke latinske formulering *Infirma nostri corporis/Virtute firmans perpetim* (igen et typisk ordspil) gengives med det svagere men mere nærgående: »Gav til Blod os Livets Saft«.

Lad os til sidst se lidt nærmere på strofe 7. Forholdet mellem Grundtvig og den latinske tekst er her vanskeligt. Begge taler om krybben, begge taler om troen. Men siger de det samme? Grundtvig har forandret de latinske indikativer i de første linier til spørgsmålssætninger. Han går ud fra, at Krybben stråler ligesom natten og besvarer spørgsmålet om hvorfor med, at Kristus vil være »Troens Morgen rød«. Sidstnævnte svarer til den latinske teksts formulering: *fideque iugi luceat*. Måske vil de to tekster bare sige det samme: lyset og troen kommer sammen, men sådan at Grundtvig snarere vil fremhæve, at Krybben (som for ham kryptisk er Guds Ord) kun stråler i lyset af den tro, som ikke er vores men Kristi. Strofe 8 hos Grundtvig sammenfatter: »Maria Mø« kommer tilbage (i den latinske tekst gentages det mere formelle *natus de virgine*). Men hvad betyder i sammenhængen det grundtvigske kodeord: »Jordens Lilje-Vand«?

Vi springer nu hurtigt over til næste salme:

3. *Puer natus in Bethlehem/ Et barn er født i Bethlehem* (SV 163).

Jeg har allerede nævnt den som et eksempel på den latinske hymnetraditions tiltrækkende bibelske naivisme. Grundtvig følger forlægget forholdsvis tæt. Hos Grundtvig må man opfatte dette som en sang, som børn kan synge med på. Der er en bevidst barnlighed i hans gengivelse: »Lege Jul i Himmel-By« og »Stjerne-Tæpper lyseblaa«, der for mig at se, er pekoralistisk og som selvfølgelig savnes i den latinske tekst, som til gengæld tager vigtige dogmatiske ting op: f. eks. *Peccato sed dissimilis* (som Grundtvig ikke nævner) og *Deo et sibi similes* (som Grundtvig gengiver med det simple »Gjør os til Guds Børn med sig«). Som helhed er der dog ingen teologiske problemer mellem Grundtvig og den latinske tekst.

4. *Vexilla regis prodeunt/ Lad vaie højt vort Konge-Flag* (SV 228)

Den latinske tekst gælder for at være af Venantius Fortunatus (f. ca. 530, død som biskop i Poitiers i Frankrig ca. 600). Hymnen har været sunget på Langfredag, på »Korsets genfindelsesfest« og »Korsets ophøjelsesfest« i den katolske kirke. Liturgisk har den været stærkt knyttet til ombærelsen af Hostien, påpeger Tårup.¹¹ Et grundlæggende spørgsmål er, hvad »fanerne« (*vexilla*) - NB pluralis - egentlig henviser til: Er det til korset som sådant, og i hvert fald er det i den latinske tekst korset, som er hovedperson? Hurtigt glider korbilledet over i andre: *hostia*, *arbor*, *lignum*, etc. Denne forskydning indebærer, at billedet af *korset som livstræet* snarest dominerer.

Også i Grundtvigs gengivelse sker en sådan forskydning, men billedet af korsets banner gentages i sidste strofe på en sådan måde, at koncentrationen omkring korset som sådant erstattes af opmærksomheden på de kristne som en hær, samlet under et flag. Dannebrogssociationerne er helt klare i denne salme.

Lad mig endnu en gang understrege en stemningsforskel mellem teksterne. Den latinske tekst er en from betragtelse af korsets mysterium, med en beskrivelse af, hvad korset er. At det

beskrives som et banner, kan knyttes til, at hymnen har været brugt i forbindelse med processioner på de store korsdage. Hos Grundtvig tales også om korsets træ, men da korsfæstelsen betragtes - på typisk grundtvigsk, og østkirkelig vis - som en heltesejr, bevares associationerne til en krig, som vi er trukket med ind i. I strofe 6 er netop »Korsfæstelsen af Synd og Død« en »Helte-Daad til Livet«. Her kan vi også slå den for Grundtvig karakteristiske kontrastering Liv/Død fast, som han fandt støtte for hos Irenæus. Det er altså to meget forskellige grundvisioner, som her kommer til udtryk, selv om gendigtningen igen følger originalen forholdsvis tæt.

5. *Salve crux arbor/ Hil dig vor fane* (SV 230)

Den latinske tekst er af Adam af Sct. Victor (født i Vestfrankrig omkring år 1100), som var knyttet til Augustinerklostret Sct. Victor i nærheden af Paris. Han tilhørte samme tradition som de berømte Hugo og Richard af Sct. Victor. (For Grundtvig havde det sikkert ingen afgørende betydning, hvem der var forfatter til de forskellige hymner. Han må have set dem alle, i denne sammenhæng positivt, som repræsentanter for »den latinske menighed«.)

Her har vi et eksempel på, hvor frit Grundtvig kunne forholde sig til en tekst. Den latinske tekst begynder med billedet af korset som livets træ (et klassisk symbol) og udfolder derefter en hel emblemantik med mange elementer: dels dem, som direkte fortolker korset, hvor fanen kommer ind, men kun som et billede, sammen med tronen og alteret (*thronus et ara*), senere følger så *ignum* (som knyttet til *arbor*), dels de betegnelser, som er relaterede til, hvad korset betyder for os: *libra*, *sceptrum*, *virga potentiae*, *belli robur* og *palma gloriae* samt frelessymbolerne *scala*, *ratis* og *tabula*. Desuden udfolder den latinske tekst i strofe 5 korsets kosmiske karakter gennem henvisning til de fire himmelstrøg og til dets længde, bredde, højde og dybde som et kvadrat, som frelser verden *sub quadri figura*.

Af alt dette bruger Grundtvig kun én ting: korset som flag eller banner (med en antydning om korset som træ). Derfor knytter han til ved den latinske teksts lidt pludselige påmindelse

om Konstantins sejr i korsets tegn (som den latinske tekst i øvrigt udvider med historiske detaljer).

Tendensen i SV 228 fremtræder meget stærkere her. Dette viser sig derved, at opmærksomheden retter sig mod korset som samlingspunkt for de kristne. Samtidig begrænses Konstantins betydning i strofe 3's sidste del. Heri ligger næsten en kritik af Eusebius' tendens til at forstå Konstantins sejr som en indledning til Gudsriget.

Vi vil nu gå hurtigt over til den berømte hymne:

6. *Stabat mater dolorosa/ Under korset stod med smerte* (SV 231)

Denne hymne er skrevet af Jacoponi da Todi fra 1200-tallet. Det drejer sig om et fantastisk digt, som har fundet vejen ind i selve Missale Romanum. Jo mere man læser det, jo mere begejstret bliver man, selv om der er enkelte steder, hvor rutinen tager over fra den oprindelige poetiske følelse.

Fra begyndelsen kan vi nok slå fast, at Grundtvigs gengivelse ikke er på højde med originalen. Teologisk afgørende er følgende: I den latinske tekst står Maria i centrum, og det er hendes lidelse, der vinder vores medlidelse, og derigennem lærer vi at forstå Kristi lidelse for vores skyld. Hos Grundtvig fremhæves - evangelisk - at Maria selv bliver frelst ved Kristi lidelse og død sammen med os andre. I den latinske tekst bliver Maria genstand for bøn, men sådan er det ikke hos Grundtvig.

Imidlertid følger Grundtvig to ting til, som ikke findes i den latinske tekst. Den første er associationen mellem Maria og kirken (denne forbindelse er dog i og for sig katolsk). Den anden ting er henvisningen til Johannes, den discipel, som Jesus elskede. Jesus trøster sin mor i hendes bedrøvelse ved at give hende Johannes som hende søn. Han dør forsonende også for hende, men hans barmhjertighed viser sig allerede i, at han giver hende Johannes som sin erstatning. Desuden siger Grundtvig (strofe 4), meget dristigt, at Johannes ikke vil dø. Altså: den døende søn bliver erstattet af en søn, der ikke vil dø. Heri ligger moderens trøst. Så flytter Grundtvig dette over til Kirken som moder, som har en »Guds søn« ved sin side (strofe 6). Her er den poetiske frihed gået vidt!

Det vigtige er dog, at Grundtvig hele tiden hæfter sig ved *moderhertet*. Det gør den latinske tekst ikke, idet den snarere fremhæver Marias stilling og går ud fra, at hun hører sit folks bønner (strofe 9). Hos Grundtvig er det modersmerten, der har fundet nåde.

7. *Salve mundi salutare/ Hil dig, Frelser og Forsoner* (SV 232)

Denne tekst er skrevet af Arnoulf af Louvain (Grundtvig troede, at den var skrevet af Bernhard af Clairvaux selv). Arnoulf var dog en bernhardin og blev abbed af cistercienserklostret Villers i det nuværende Belgien. Det er den bernhardinske fromhed, der præger hans digtning.

Her er det lidt usikkert, hvilken latinsk tekst, Grundtvig har brugt. Selv siger han blot, at den bernhardinske tekst er »frit oversat«. Det der er fælles, er selvfølgelig opmærksomheden på den korsfæstede Kristus. Iflg. Tårup går Arnoulf nedefra og op: han er meditativt opmærksom på fødderne, knæene, hænderne, siden og ansigtet (åsynet); men det passer dog ikke til den latinske tekst, som Grundtvig sandsynligvis har brugt.¹² Også i den danske oversættelse, som han gengiver, har Tårup kun fødderne, hænderne og ansigtet med. I den tekst, som jeg er gået ud fra, går blikket ikke nedefra og opad, men starter med hovedet og fortsætter derefter med siden og ender med fødderne. Hos Grundtvig har vi i strofe 2 ansigtet, i strofe 3 fødderne og i strofe 8 siden. Grundtvigs forlæg må have haft den samme orientering.

Overensstemmelserne er ikke så store, men de findes. Grundtvig har faktisk i dette tilfælde flere dogmatiske formuleringer: »Korsets Død i vores Sted« (strofe 6), blodfloden som kan tvætte blodskylden af (strofe 9), som dog svarer til strofe 6 i den latinske tekst: *Ex quo scaturit fons cruoris/ qui corda lavat sordida* »Du betalte Syndens Sold« (strofe 11). Men som sagt ved vi ikke, hvilken tekst Grundtvig har brugt.

Vi går så til en meget specifik påskesalme:

8. *Mane prima sabbati/ O, saligt dog det Øine-Par* (SV 236)

Denne tekst fra højmiddelalderen er anonym, men den har åbenbart haft en stor betydning. Vigtigt er, at den fokuserer på Maria Magdalene som det første øjenvidne til opstandelsen. Videre gælder, at teksten parallelliserer Maria Magdalene med Maria, Jesu moder. Der er ligheder, men der er ikke mindst forskelle mellem dem. Grundtvig fastholder denne dobbelthed.

Men der er også store forskelle mellem Grundtvigs tekst og den latinske. For Grundtvig drejer det sig om *to kvinder* simpelthen. Også han betoner dog forskellen mellem de to. Maria, Jesu moder, kaldes i strofe 4 »Maria Jomfru-Viven«, medens Maria Magdalene betegnes som »Synderinde«, med tilføjelsen »til vor Trøst« - et evangelisk træk. I den latinske tekst kaldes Maria Magdalene *peccatrix* (uden Grundtvigs tilføjelse!), medens Maria, Jesu moder forsynes med prædikatet *mundi imperatrix* (en mariologi, som Grundtvig selvfølgelig tager afstand fra). Dog får vi at vide, at Maria Magdalene ligner Kristi moder, men er hende underordnet i rang (strofe 9b).

Grundtvigs specifikke bidrag til sammenligningen kommer i sidste strofe, som igen viser hans genialitet og dristighed: »Hun fødte Ham, som Liv kom fra/ Du Skabningens Halleluja«. Så dristig er den latinske tekst ikke, som dog stiller os på niveau med Maria Magdalene (se strofe 13).

Næste salme er Adam af Sct. Victors meget smukke

9. *Mundi renovatio/ Verdens Igienfødelse* (SV 237)

Tårup forestiller sig, at munken Adam sidder foran sit åbne vindu en forårsdag og ser, hvordan livet kommer tilbage, og knytter dette sammen med påskebegivenheden. Så bliver hymnen til.¹³ På samme måde kan man forestille sig, at Grundtvig har oplevet forårets fornyelse. Men for begge digtere står det klart, at den virkelige, dybeste fornyelse, den står påsken for: den fra død til liv under evighedens synsvinkel.

Grundtvig kommer i sin gendigtning egentlig meget tæt på den latinske tekst. Der findes nogle specifikke grundtvigske detaljer, der dog ikke helt savner støtte i den latinske tekst:

»Sjunge Paaske-Psalmer« (strofe 1), »Fugle-Choret« (strofe 2) og den specifikke drejning om Cheruben i strofe 5: »Olie-Green med Palme-Blad,/ Vinker os til Haven«.

Vigtigt er, at begge tekster taler om de fire elementer: ild, luft, vand og jord, og at de er med i fornyelsen. Men Adams kosmologi er meget mere filosofisk, medens Grundtvigs er naturpoetisk. For Adam er det afgørende, at kosmos' balance vedligeholdes. Dette optager ikke Grundtvig. Han personificerer naturen, sådan som den er, med lovsangen til opstandelsens Herre. Forsoningsgerningen som en sejr (strofe 4) kommer her tilbage hos Grundtvig, men dette har støtte i den latinske tekst (strofe 4): *Gelu mortis solvitur/ Princeps mundi tollitur/ et eius destruitur...*, selv om dette også er mere upersonligt. Det drejer sig i det hele om en kosmisk begivenhed.

Næste tekst kunne vi opholde os ved meget længe på grund af alle de mere eller mindre skjulte bibelallusioner, som den indeholder:

10. *Zyma vetus expurgetur/ Gamle Surdej! ud af Huset!*
(SV 238)

Vi er også her hos Adam af Sct. Victor. Udgangspunktet er 1. Kor. 5,7: »Rens den gamle surdej ud, for at I kan være en ny dej, da I jo er usyrede...«. I den latinske tekst giver dette anledning til en typologisk bibeludlægning, hvor gammeltestamentlige figurer bruges som typer for antitypen Kristus. Udgangspunktet er hentet fra Hebr. 10,1 og Kol. 2,17 og kommer i den latinske tekst til udtryk på følgende måde i strofe 4: *Lex est umbra futurorum/ Christus finis promissorum,/ Qui consummat omnia*. På en karakteristisk måde gør Grundtvig det hele personligt og knytter indirekte til ved tanken om det levende Ord (strofe 3): »Skyggeviis alt Moses-Haanden/ Har betegnet Herrens Daad,/ Virkelig og Christus-Aanden/ Aabenbarer Himlens Raad«. I en vis udstrækning kan vi se, at Grundtvig spiritualiserer. Hvor den latinske tekst simpelthen noterer overensstemmelser som frelseshistoriske facts, indfører Grundtvig vores egen tilgang til disse ting gennem Ånden, som oplyser os. Dette medfører, at

han på en slående måde bliver mere optaget af de gammeltestamentlige *personer* end af den typologiske overensstemmelse.

Tydeligst bliver dette, hvis man sammenligner den latinske teksts strofe 5b om Josef: *Ioseph exit de cisterna/ Christus redit ad superna* med Grundtvigs strofe 6, der er væsentlig forskellig herfra.

I øvrigt: Af alle de eksempler, som den latinske tekst har, vælger Grundtvig nogle få. Interessant er, at også han har Samson med. Det vigtige for os er dog forskellen mellem Adams mere formalistisk-typologiske adgang og Grundtvigs friere personlige.

Måske skal vi også notere, at den henvisning til nadveren, som vi i den latinske tekst først møder i strofe 13, hos Grundtvig findes allerede i den første strofe. Vi kan tilføje, at dette er typisk for Grundtvigs måde at gendigte. Han har adgang til hele indholdet, men former det selvstændigt.

Om næste tekst kan vi fatte os meget kort:

11. *Laus tibi Christe, qui pateris/ Den bitre død Dig trængde* (SV 271)

Den latinske tekst er anonym, selv om Grundtvig mener, at den er fra Palladius. Den latinske tekst består af to strofer, hvoraf nr. 2 er mariologisk. Grundtvig har lavet indholdet om til tre strofer, men har udeladt den mariologiske del, hvor der tales også om Marias forbøn.

Vi kan så gå videre til en pinsehymne:

12. *Beata nobis gaudia/ Tider skifte, atter kom*
(SV 346)

Den latinske tekst er anonym, fra den tidlige middelalder. Den beskriver pinsens under og dets betydning for os. Det er på én måde en temmelig naiv tekst. Grundtvig bruger sin gendigtning til at udtrykke noget af sin egen forståelse om Ordet på folkemål.

Grundtvigs strofe 3 er på den måde typisk, specielt de to første vers. Henvisningen til påsken i den latinske strofe 4 savnes hos Grundtvig. Grundtvigs strofe 4 svarer til den latinske strofe 5, selv om de er meget forskellige. Den latinske strofe 6 må have glædet Grundtvig med dialektikken mellem *dudum* og *nunc*. For Grundtvig er hele perspektivet et nu-perspektiv, men også den latinske tekst bevæger sig således hen imod nuet. Derimod tager Grundtvig ikke temaet med synden op. For ham er det afgørende, hvad Ånden gør nu, når den lærer os at lovsynges. Men han falder i de to sidste linier igen godt sammen med den latinske ordlyd: *Et da quæta tempora*.

13. *Urbs beata Ierusalem.../ På Jerusalem det ny* (SV 349)

Dette er en kirkehymne fra tidlig middelalder, og forfatteren er ukendt. Dens tema er kirken som det nye Jerusalem, grundlagt i himmelen og bestående af levende stene. Dette Jerusalem er en storby, eller måske oven i købet en stat: *sacra et dilecta civitas* siger den latinske tekst i strofe 6.

Grundtvig betoner i sin gendigtning menneskene mere end selve byen. Dog er han i strofe 6 mere romantisk og kan ikke lade være med at påminde om sang og om »Streng-Leg og Orgel-Klang«, noget som den latinske tekst selvfølgelig ikke har med. Dog er der en klar bibelsk overensstemmelse om Kristus som hjørnesteinen: jævnfør det latinske *Angulare fundamentum lapis missus est* med Grundtvigs »Stadens Grundvold fast og reen,/ Kirkens Hoved-Hjørnesteen.../ Det er Herren Jesus Christ«.

Vi afslutter nu denne gennemgang med en tekst, som stammer fra selveste Thomas ab Aquino:

14. *Pange lingua gloriosi.../ Sin Eenbaarne Gud Hengivet* (SV 354)

Grundtvig betegner den tekst som en Altergangs-Sang, og det er korrekt, men den har naturligvis også været brugt i forbindelse med hostietilbedelse. Forskellen mellem den latinske tekst og

Grundtvigs gendigtning (som ikke er blandt hans bedste) er forholdsvist stor. Mærkeligt er, at henvisningen til Kristi indstiftelse af nadveren savnes hos Grundtvig, som i stedet for på en karakteristisk måde lægger hovedvægten ved *Ordet*, som bliver kød i brød og vin og som er »Evig Liv« (strofe 3).

Thomas er dogmatisk, Grundtvig mere hymnisk og henvisende. Dog forenes de på en spændende måde i en slags *sola fide-teologi*: Thomas siger: *Ad firmandum cor sincerum sola fides sufficit* (man kan ikke se, man må tro på Kristi reale nærvær), og Grundtvig siger: »Troen altid faar det Hele«.

Måske er dette den bedste afslutning man kunne tænke sig på denne fragmentariske redegørelse for nogle af Grundtvigs gendigtninger af latinske hymner.

Noter

- ¹ Se J. Elbek: »Grundtvig og de latinske hymner«, Grundtvig Studier 1959 samt J. Pedersen: *Fra Augustin til Johs. V. Jensen. Essays og afhandlinger*, København 1991, s. 165-203.
- ² J. Elbek: *Grundtvig og de græske salmer*. København 1960.
- ³ Kr. Tårup: *Grundtvigs påskesalmer. En redegørelse for ti salmer*, København 1937.
- ⁴ Chr. Thodberg: »Grundtvig som salmedigter«, i Chr. Thodberg-A. Pontoppidan Thyssen (red.): *Grundtvig og grundtvigianismen i nyt lys. Hovedtanker og udviklingslinier fra de senere års Grundtvigforskning*, Århus 1983, s. 163-196.
- ⁵ N. Thomsen: »Grundtvig i oldkirkens spejl«, *ibid.* s. 197-209 og J.H. Schjørring: *Grundtvigs billedsprog og den kirkelige anskuelse*, Frederiksberg 1990.
- ⁶ Elbek, art. cit., s. 10.
- ⁷ Elbek, art. cit., s. 12.
- ⁸ *Ibid.*, s. 14.
- ⁹ *Loc. cit.*
- ¹⁰ Se Thodberg, art. cit., s. 176.
- ¹¹ Se Tårup, op. cit., s. 33.
- ¹² Se *ibid.*, s. 13.
- ¹³ *Ibid.*, s. 165.

Følgende latinske tekster har været brugt til analysen ovenfor:

(Forlægget til de kommenterede tekster 3 og 6 er dog ikke gengivet her)

1. Conditor alme siderum
Aeterna lux credentium
Christe redemptor omnium,
Exaudi preces supplicum.

Qui condolens interitu
Mortis perire sæculum,
Salvasti mundum languidum
Donans reis remedium.

Vergente mundi vespere
Uti sponsus de thalamo,
Egressus honestissima
Virginis matris clausula.

Cuius forti potentiae,
Genu curvantur omnia,
Coelestia, terrestria,
Fatentur nutu subdita.

Occasum sol custodiens,
Luna pallorem retinens,
Candor in astris relucens
Certos observat limites.

Te deprecamur Hagie,
Venture index sæculi,
Conserva nos in tempore
Hostis a telo perfidi.

2. Veni redemptor gentium,
Ostende partum virginis,
Miretur omne sæculum:
Talis partus decet Deum.

Non ex virili semine,
sed mystico spiramine
Verbum Dei factum est
caro,
Fructusque ventris floruit.

Alvus tumescit virginis,
Claustra pudoris permanent,
Vexilla virtutum micant
Versator in templo Deus.

Procedens de thalamo suo,
Pudoris aula regia,
Geminæ gigas substantiæ
Alacris ut currat viam.

Egressus eius a patre,
Regressus eius ad patrem,
Excursus usque ad inferos,
Recursus ad sedem Dei.

Aequalis eterno patri
Carnis tropaeo accingere,
Infirma nostris corporis
Virtute firmans perpetim.

Præsepe iam fulget tuum
Lumenque nox spirat novum,
Quod nulla nox interpolet
Fideque iugi luceat.

Gloria tibi Domine,
Qui natus es de virgine
Cum patre et sancto spiritu
In sempiterna sæcula.

4. Vexilla regis prodeunt,
Fulget crucis mysterium
Quo carne carnis condi-
tor
Suspensus est patibulo.

Confixa clavis viscera,
Tendens manus vestigia,
Redemptionis gratia
Hic immolata est hostia.

Quo vulneratus insuper
Mucrone diro lanceae,
Ut nos lavaret crimine
Manavit unda sanguine.

Impleta sunt quae concinit,
David fideli carmine
Dicens: in nationibus
Regnavit a ligno Deus.

Arbor decora et fulgida
Ornata regis purpura,
Electa digni stipite
Tam sancta membra tangere.

Beata cuius brachiis
Pretium pependit sæculi,
Stateri facta sæculi
Prædamque tulit tartaris.

5. Salve crux arbor
vitae preclara,
Christi vexillum,
thronus et ara.

O crux profanis
tortor et ruina,
tu christianis
virtus es divina,
salus et victoria.

Tu properantis
contra Maxentium,
tu proeliantis
iuxta Danubium
Constantini gloria.

Favens Heraclio
perdis cum filio
Cosdroe profanum.
In hoc salutari
ligno gloriari
debet christianum.

Crusis longum, latum,
subcime, profundum,
sanctis propalatum,
Quadrum salvat mundum,
Sub quadri figura.

Medicina vera
Christus in stratera
crucis est distractus
pretiumque factus
solvit mortis iura.

Crux est nostrae
libra iustitiae,
sceptrum regis,
virga potentiae.

Crux coelestis
signum victoriae,
belli robur
et palma gloriae.

Tu scala, tu ratis,
tu crux desperatis,
tabula suprema,
tu de membris Christi
decorem traxisti
regum diadema.

Per te nobis, crux beata,
 crux cruore consecrata,
 sempiterna gaudia
 det superna gratia.

7. Salve mundi salutare
 Salve, salve, Iesu care!
 Cruci tuae me aptari
 Vellem tibi me aequari,
 Da mihi tui copiam.

Salve Iesu Rex Sanctorum,
 Spes votiva peccatorum,
 Crucis ligno, tanquam reus,
 Pendens homo, verus Deus;
 Caducis nutans genibus.

Quid sum tibi responsurus,
 Actu vilis, corde durus?
 Quid rependam amatori,
 Qui elegit pro me mori,
 Ne dupla morte morerer?

Salve Iesu, pastor bone,
 Fatigatus in agone,
 Qui per lignum es distractus,
 Et ad lignum es compactus,
 Expansis sanctis manibus.

Salve caput cruentatum,
 Totum spinis coronatum,
 Conquassatum, vulneratum,
 Arundine ververatum,
 Facie sputis illita.

Salve latus Salvatoris,
 In quo latet mel ducoris,
 In quo patet vis amoris,
 Ex quo scatet fons cruoris,
 Qui corda lavat sordida.

Clavos, pedum plagas duras,
 Et tam graves impressuras,
 Circumplector cum affectu,
 Tuo pavens in pectus,
 Tuorum memor vulnerum.

Dulcis Iesu, pie Deus!
 Ad te clamo, licet reus.
 Praebe mihi te benignum,
 Ne repellas me indignum
 De tuis sanctis pedibus.

Dum me mori est necesse,
 Noli mihi tunc deesse,
 In tremenda mortis hora,
 Veni Iesu absque mora,
 Tuere me, et libera.

Cum me imbes emigrare,
 Iesu care! tunc appare,
 O amator amplectende!
 Temet ipsum tunc ostende,
 in cruce salutifera.

8. Mane prima sabbati
 Surgens Dei filius
 Nostra spes et gloria:

Victo rege sceleris
 Rediit ab inferis
 Cum summa victoria.

Resurgentis itaque
 Maria Magdalena
 Facta est prænuntia.

Ferens Christi fratribus
 Eius morte tristibus
 Expectata gaudia.

O beati oculi,
 Quibus regem sæculi
 Morte iam deposita
 Primum est intuita.

Hæc est illa femina,
 Cuius cuncta crimina
 Ad Christi vestigia
 Eius lavit gratia.

Quae dum plorat et mens
 orat
 Facto clamat quod cor amat
 Iesum super omnia.

Non ignorat, quem adorat,
 Quod precatur, iam deletur,
 Quod mens timet conscia.

O Maria, mater pia,
 Stella maris appellaris
 Operum per merita:
 Matri Christi coaequata,
 Dum fuisti sic vocata
 Sed honore subdita.

Illa mundi imperatrix,
 Ista beata peccatrix
 Laetitiae primordia
 Fuderunt in ecclesia.

Illa enim fuit porta,
 Per quem salus est exorta:
 Hæc resurgentis nuntia
 Mundum replet lætitia.

O Maria Magdalena,
 Audi vota laude plena,
 Apud Christum chorum
 istum
 Clementer concilia.

Ut fons summae pietatis,
 Qui te lavit a peccatis
 Servos suos atque tuos
 Mundet data venia:
 Amen dicant omnia.

9. Mundi renovatio
 Nova parit gaudia,
 Resurgente domino
 Conresurgunt omnia:
 Elementa serviunt
 Et auctoris sentiunt
 Quanta sint sollemnia.

Ignis volat nobilis,
 Et aer volubilis,
 Fluit aqua labilis,
 Terra manet stabilis,
 Alta petunt levia,
 Centrum tenent gravia,
 Renovantur omnia.

Coelum fit serenius,
 Et mare tranquillius,
 Spirat aura levius,
 Vallis nostra floruit.
 Revirescunt avida
 Recalescunt frigida
 Post quae ver intepuit.

Gelu mortis solvitur
 Princeps mundi tollitur
 Et eius destruitur
 In nobis imperium,
 Dum tenere voluit,
 In quo nihil habuit
 Ius amisit proprium.

Vita mortem superat,
 Homo iam recuperat,
 Quod prius amiserat
 Paradisi gaudium:

Viam præbet facilem
 Cherubim versatilem
 Ut deus promiserat
 Amovendo gladium.

10. Zyma vetus expurgetur

Ut sincere celebretur
 Nova resurrectio:
 Hæc est dies nostræ spei,
 Huius mira vis diei
 Legis testimonio.

Hæc Aegyptum spoliavit
 Et Hebræos liberavit
 De fornace ferrea:
 His in arcto constitutis
 Opus erat servitutis,
 Lutum, later, palea.

Iam divinae laus virtutis
 Iam triumphi, iam salutis
 Vox erumpat libera:
 Hæc est dies quam fecit
 dominus,
 Dies nostri doloris terminus,
 Dies salutifera.

Lex est umbra futurorum,
 Christus finis promissorum,
 Qui consummat omnia:
 Christi sanguis igneam
 Hebetavit romphaeum
 Amota custodia.

Puer nostra forma visus,
 Pro quo vervex est occisus,
 Vitæ signat gaudium,
 Ioseph exit de cisterna,
 Christus redit ad superna
 Post mortis supplicium.

Hic dracones Pharaonis
 Draco vorat, a draconis
 Immunis malitia:
 Quos ignitus vulnerat
 Hos serpentis liberat
 Aenei præsentia.

Anguem forat in maxilla
 Christi hamus et armilla
 In cavernam reguli
 Manum mittit ablactatus
 Et sic fugit exturbatus
 Vetus hospes sæculi.

Irrisores Helisæi,
 Dum conscendit donum die,
 Zelum calvi sentiunt:
 David anepitius,
 Hircus emissarius
 Et passer effugiunt.

In maxilla mille sternit
 Et de tribu sua spernit
 Samson matrimonium,
 Samson Gasæ seras pandit
 Et asportans portas scandit
 Montis supercilium.

Sic de Iuda leo fortis
 Fractis portis diræ mortis
 Die surgit tertia
 Rugiente voce patris
 Ad supernæ sinum matris
 Tot revexit spolia.

Cetus Ionam fugitivum,
 Verae Ionæ signativum,
 Post tres dies reddit vivum
 De ventris angustia:
 Botrus Cypri reflorescit,
 Dilatatur et excrescit,
 Synagogæ flos marcescit,
 et floret ecclesia.

Mors et vita confluxere,
 Resurrexit Christus vere
 et cum Christo surrexere
 Multi tester gloriae.
 Mane novum, mane lætum,
 Vespertinum tergat fletum,
 Quia vita vicit letum:
 Tempus est laetitiae.

Iesu victor, Iesu vita,
 Iesu vitae via trita,
 Cuius morte mors sopita,
 Ad paschalem nos invita
 Mensam cum fiducia.
 Vive panis, vivax unda
 Vera vitis et fecunda:
 Tu nos pasce, tu nos munda,
 Ut a morte nos secunda
 Tua salvet gratia.

11. Laus tibi Christi qui pateris
 in cruce pendens pro nobis
 miseris,
 cum patre regnas in coelis,
 nos reos salva in terris.
 Kyrie eleison.

O Maria, dei genitrix,
 pium fer auxilium pro nobis
 miseris,
 ne nos damnemur cum im-
 piis,
 sed ut salvemur cum beatis.
 Kyrie eleison.

12. Beata nobis gaudia
 Anni reduxit orbita,
 Cum spiritus paraclitus
 Effulsit in discipulos.

Ignis vibrante lumine
 Lingua figuram detulit,
 Verbis ut essent proflui
 et caritate fervidi.

Linguis loquuntur omnium,
 Turbae pavent gentilium,
 Musto madere deputant,
 Quos spiritus repleverat.

Patrata sunt hæc mystice
 Paschae peracto tempore,
 Sacro dierum numero,
 Quo lege fit remissio.

Te nunc, Deus piissime,
 Vultu precamur cernuo;
 Illapsa nobis coelitus
 Largire dona spiritus.

Dudum sacrata pectora
 Tua replesti gratia,
 Dimitte nun peccamina
 et da quietia tempora.

13. Urbs beata Hierusalem,
 dicta pacis visio,
 Quae construitur in coelis
 vivis ex lapidibus
 Et angelis coornata ut
 sponsata comite.

Nova veniens e coelo
 nuptiali thalamo
 Præparata ut sponsata
 copulata domino,
 Plateae et muri eius
 ex auro purissimo.

Portae nitent margaritis
 adytis patentibus

Et virtute meritorum illuc
introducitur
Omnis qui pro Christi nomi-
ne hoc in mundo premitur.

Tusionibus, pressuris ex-
politi lapides
Suis coaptantur locis per
manum artificis,
Disponantur permansuri
sacris aedificiis.

Angulare fundamentum lapis
Christi missus est
Qui compage parietim in
utroque nectitur,
Quem Sion sancta suscepit,
in quo credens permanet.

Omnis illa Deo sacra
et dilecta civitas
Plena modulis in laude et
canore iubilo,
Trinum Deum unicumque
cum favore prædicat.

Hoc in templo, summe Deus,
exoratus adveni
Et clementi bonitate precum
vota suscipe,
Largam benedictionem hic
infunde iugiter.

Hic promereantur omnes
petita accipere
Et adepta possidere cum
sanctis perenniter,
Paradisum introire, translati
in requiem.

14. Pange lingua gloriosi cor-
poris mysterium
Sanguinisque pretiosi, quem
in mundo pretium
Fructus ventris generosi, rex
effudit gentium.

Nobis natus, nobis datus ex
intacta virgine
Et in mundo conversatus,
sparsa verbi semine,
Sui moras incolatus miro
clausit ordine.

In supremæ noctæ coenæ
recumbens cum fratribus
Observata lege plene cibus
in legalibus,
Cibum turbæ duodenæ se
dat suis manibus.

Verbum caro, panem verum
verbo carnem efficit,
Fitque sanguis Christi me-
rum, et si sensu deficit
Ad firmandum cor sincerum
sola fides sufficit.

Tantum ergo sacramentum
veneremur cernui
Et antiquum documentum
novo cedat ritui:
Præstet fides supplemen-
tum sensuum defectui.

Genitori genitoque laus et
iubilatio
Salus, honor, virtus quoque
sit et benedictio
Procedenti ab utroque com-
par sit laudatio.